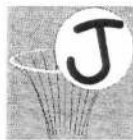

JOANES ETXEBERRI SARAKOA

Joanes Etxeberri Sarakoa Hondarribian mediku izan zen 1722tik 1725era arte. Horren arabera on zaigula uste dut aldizkari honetan zenbait berri eskaintzea.

1668. urtean Lapurdiko Saran jaioa zen. Berak zioenez, ohoregari zitzaion Axularrek erabilitako pontean bataiatua izateari Medikuntza ikasketak Frantzian eginak zituen eta ofizio hortaz bere lehen lana sorteria bete zuen, non ezkondu zen Maria Issasgaraterekin. Baina 1716an Nafarroako Berara aldatu zen, herriko mediku. Han, soldata kobratu ahal izateko eragozpenak izaten zituen, batez ere atzerapenak zirela eta. Eta Hondarribiko Udala interesatu zen hiri hontako mediku zerbitzuak betetzeko. 1722 urteko agirietan agertzen denez, Pedro Etxebeste, soldata jartzearen kontrako azaldu zen Gaztelako «protomedicato» zelakoak atzerritarrik onartzen ez zuelako. Hala ere, batzorde bat eratu zen epainagusi gisa eta Felipe Alkaiagaren babesari esker lortu zen onarpena eta hemen iraun zuen hiru urtez. Gero, Azkoitian aukera hobea eskaini zitzaionez 1726ko Urte berri egunez. Eta Azkoitian hil zen 1749 urtean.

Agiri denez, Hondarribiko hiri honetan bikain bete omen zuen bere medikuntzazko egitekoa. Aldiz, Azkoitian

kexaz ziren azken urteetan, zahartzarora baserrietara mugitzea kostatzen zitzaiolako.

Baina bazuen beste jakintzarik ere: euskararekin kezkatua zen, gure hizkuntzaren etorkizunez arduratzen zen eta ardura hori Lapurdiko agintariei adierazi zien *Lau-Urdiri Gomendiozko Karta edo Gutuna* (Baiona, 1718) zeritzan liburua argitaratuz.

Gainera, euskara ez ezik, latina, frantsesa eta gaztelera ongi zekizkin. Bere euskararen maisutza zituen Axular, Haranburu eta Harizmendi euskal idazleak.

Euskal idazleez hainbat arduratu zen Julio Urkixu bere bizitza eta lanak ikurtzeaz jabetu zen. Nonbait, bazekien inoiz argitaratugabeko idazkiak zituela, bibliografiaz arduratzen zirenen aipamenetatik eta Zarauzko Franziskotarren artxibategian hainbat eskuizkribu aurkitu zituen. Bestalde, mediku izan zen hirietako artxibategiak arakatu zituen. Hemendik Serapio Muxikaren laguntza ona izan zuen.

Hortik sortu zitzaion J. Urkixori *Obras Vascongadas del Doctor laboriano Joannes D'Etcheberri* (1907) Parisen argitaratu zuen liburu mardula, bere sarrera

AUTO - ESCUELA

ALZAGA

A-1, A-2, B, C, D eta E
KARNETEN TRAMITAZIOA

Uranzu, 37 - Tel. 943 62 16 27 - Fax: 943 33 95 IRUN
Zuloaga, 12 - Tel. 943 64 16 23 - HONDARRIBIA
C/ Fuenterrabia, s/n - Tel. 943 61 72 12 - IRUN

ARDORA

TLF. 943 64. 24. 61
943 64. 41. 55

ARDORA Foru kalea
JATETXEA HONDARRIBIA

eta oharrez, lortu ahal zituen eskuizkribuak imprimatuz. Liburuaren sarrerako hortan XXIII-XXVI orrialdeetan dator Hondarribiko egotaldiari dagokiona eta XXVIII-XXXVIII-etan Hondarribiko Udal Artxiboan J. Etxeberriri buruzko agiriak bereziki aipatzen dira. Non ikus daiteken 1720ko apirilean arduartu zirela Etxeberri ekartzeaz eta 1722ko irailean hitzarmenak sinatu. Gero Etxeberriren medikuntzazko zenbait oroit-idazki eta abar.

Hiru liburu gotor dira Urkixuren sarrerako horren ondotik datozenak: *Laburdiri eskuararen hatsapenak* (1712), *Eskual-Herriari eta eskualdun guztiei eskuarazko hatsapenak latin ikasteko* (1712), eta *Lau-urdiri Gomendiozko Karta edo Gutuna* (1718). Baina, Larramendik bere *Diccionario Trilingüe* haren hitzaurrean aipatzen zuen bere esku izan zuela lau hizkuntzetan burutu zuen hiztegia bat, oraindik inon aurkitu ez dena. Hiztegegintza hori Etxeberri berak ere aipatzen du Lau-urdiri Gomendiozko... hortan, ondotik ikusiko dugunez.

OBRAS VASCONGADAS

DEL DOCTOR LABORTANO

JOANNES D'ETCHEBERRI

(1712)

CON UNA INTRODUCCIÓN Y NOTAS

POR

JULIO DE URQUIJO É IBARRA

PARIS
PAUL GEUTHNER, RUE MAZARINE, 68
1907

ARRETXE

Ciclos

salmenta eta konponketa

RENERIA
C/ Larrazabal, 1 - Tel. 943 34 01 82
DONOSTIA
C/ Zabaleta, 54 - Tel. 943 28 65 72
HONDARRIBIA
C/ J. Alonso, 5 - Tel 943 64 27 77

**VIDEO CLUB
HONDARRIBIA**

FOTOCOPIAS

Bernat Etxepare, 2
Teléfono 943 64 34 92
20280 HONDARRIBIA

Bere euskaltzaletasunaren agiritzat, hara hemen Laburdiko agintariei gomendioz esaten zizkienetariko hitz batzuk:

«Eskualdunak gauza guztietan bere burua ezagutzera eman-arazten duela; nahiz doan (dijoan) Frantziara, edo Espainiara, edo Indietako zein nahi den partetara, eta prezatua, non Mundu guztiak bertze leinu, eta gendaki guztien gainetik nahiago baitu eskualduna bere aldean.

«Hauk guztiak hunela ikusirik: ezin nagoke erran gabe, zein axola guti eta arta apurra izatu duten eskualdunek bere eskuaraz, eta deusez-ere baldin egin ahal badakie erantzukirik, da gauza hunetaz.

«Halakotz, bada eskualdunen pena eta neke hau ikusirik hasi nintzen eskuaraz, latinez, frantsesez eta espainolez hitztegi baten moldatzen; bidehartaz eskualdun guztiek eta bereziki ene hertar lapurtarrek zenbait

fagore eta laguntza izan lezatenagatik; bere herritik kanporat ilki gabe, zenbait hizkuntzaren parte bederen ikasteko...»

Eta era honetara bukatzen du bere gomendioa:

«Eta baldin ene obra bere baitan ez bada ona, sinets ezazue bederen, ona dela Theologoaren erregelaren eredura: *Quidquid agant homines, intentio iudicat omnes*. Zernahi dagiten gizonek, intenzinoak neurtzentu hekien obrak, eta hala jaunak sinets zazue betiere naizela borondate eta bihotz on batekin. Zuen zerbitzari tipiena eta obligatuena».

Aipatu dudan Julio Urkixoren liburu hori salgai ez dagoenez, Etxeberriren bizitza eta laneri buruz zerbait zehatzago jakin nahi duenak, ikus L. Villasanteren *Historia de la Literatura Vasca* (1961) 101-107 orrialdeetan. Edo liburu beronen bigarren argitalpenean (1979) 103-

109 orrialdeak. Gainera, bertan dioenez, egilearen ustetan, Kardaberazek *Euskeraren berri onak* (1898) liburuaren 17-18 orrialdeetan euskara-latin ikasketaz egiten duen aipamen gomendagarria izan daitake Etxeberri Sarakoagandik jasotako irizpideetarikoa, esaten duelarik: «Ikusten deguna da: gazteak Latin gramatika ikasten dutenean, naiz Gaztelaniaz, naiz Franzesez, naiz Euskaraz hitz egiten dute, eta hori eragozten ez diete. Gramatikako maisu famatu bat gure egunean zan. Latin gauzak ere Euskaraz erakusten zituena: eta Franzes Euskaldunai Gramatikako erregelak Euskaraz adierazi, eta erakusten diezkate. Hala ez Eskolan, eta ez Gramatikan Euskara behin ere utzi behar ezta».

Egungo euskaltzaleontzat ere ezagutzea merezi duten lanak, ezpairik gabe.

JUAN SAN MARTIN

ARRAUNLARI

JATETXEA - RESTAURANTE

PASEO BUTRON

ETXE ALAI

Telf.: 943 64 15 81

20280 HONDARRIBIA

JAVIER

OPTIKO

DIPLOMADO EN OPTICA Y OPTUMERIA

MASTER EN OPTOMETRIA CLINICA

LENTES DE CONTACTO

SAN PLOURO, 6

TEL Y FAX 943 64 37 75

20280 HONDARRIBIA